

Психологія життєвого середовища

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	<i>Третій (освітньо-науковий)</i>
Галузь знань	<i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>
Спеціальність	<i>053 Психологія</i>
Освітньо-наукова програма	<i>Психологія</i>
Статус дисципліни	<i>Нормативна</i>
Форма навчання	<i>очна (денна) / дистанційна / змішана</i>
Рік підготовки, семестр	<i>2 курс, другий (весняний) семестр</i>
Обсяг дисципліни	<i>2 кред. ЄКТС / 60 годин</i>
Семестровий контроль/ контрольні заходи	<i>Залік</i>
Розклад занять	<i>Лекції: Практичні заняття: rozklad.kpi.ua</i>
Мова викладання	<i>Українська</i>
Інформація про керівника курсу / викладачів	<i>Лектор і практичні: доцент, к. психол. н., доцент кафедри психології та педагогіки Блохіна Ірина Олександрівна, blokhina.iryua@iir.kpi.ua, +38(067)-686-85-02</i>

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Психологія життєвого середовища» є багатоаспектність проявів екологічної свідомості особистості, вплив просторового середовища (природного і штучного) на психіку людини.

Відповідно до вимог ОНП **метою дисципліни** є формування у аспірантів:

- здатності переосмислювати наявне та створювати нове цілісне психологічне знання;
- здатність проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових ідей та соціально-психологічних явищ;
- здатності ефективно будувати діяльність на основі екологічного підходу до середовища і людини;
- здатності забезпечувати саморозвиток і самовдосконалення шляхом наукової рефлексії актуальних теоретико-методологічних проблем психології.

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми метою дисципліни є формування у аспірантів:

Загальних компетентностей:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність проводити критичний аналіз, оцінку й синтез нових та складних ідей та соціально-психологічних явищ (ЗК 2).

Фахових компетентностей:

- здатність застосовувати нові технології та інструменти, сучасні цифрові технології, бази даних та інші ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та викладацькій діяльності (ФК 6);

- здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності (ФК 9);
- здатність використовувати адекватні методи ефективної взаємодії зі представниками різних груп (соціальних, культурних і професійних) (ФК 13);
- здатність працювати в команді, формувати позитивні стосунки з колегами (ФК 14).

Програмні результати навчання:

- мати передові концептуальні та методологічні знання щодо обраної для дослідження проблеми у сфері психології / на межі предметних галузей, а також дослідницькі уміння, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з психології (ПРН 1);
- виокремлювати, систематизувати, розв'язувати, критично осмислювати та прогнозувати значущі психологічні проблеми, формулювати і перевіряти гіпотези, визначати чинники та тенденції функціонування й розвитку особистості, груп і організацій на різних рівнях психологічного дослідження (ПРН 3);
- критично і системно оцінювати результати власної науково-дослідної роботи і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми, визначати перспективи подальших наукових розвідок (ПРН 6);
- виявляти проблеми й суперечності, аналізувати психологічні явища й процеси соціальної дійсності (ПРН 14);
- використовувати знання соціокультурної та прагматичної парадигм для оптимізації міжкультурної взаємодії (ПРН 17);
- екстраполювати психологічні знання на широке коло процесів дослідницько-інноваційної діяльності (ПРН 18).

Комунікація з викладачем можлива та заохочуватиметься на навчальних заняттях, а також у межах консультацій з викладачем, які проводяться за графіком, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. До того ж для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта blokhina.iryua@lil.kpi.ua, месенджер Telegram t.me/blokhinairina.

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Для вивчення дисципліни аспіранту бажано мати навички використання текстового редактора на комп'ютері, навички роботи з електронними базами даних наукових інститутів та бібліотек.

Дисципліна вивчається після опанування дисциплін «Філософські засади наукової діяльності Частина 1. Науковий світогляд та етична культура науковця», «Філософські засади наукової діяльності Частина 2. Філософська гносеологія і епістемологія», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 1. Наукові дослідження», «Іноземна мова для наукової діяльності. Частина 2. Наукова комунікація», «Теоретичні і методологічні проблеми психології», «Педагогічна акмеологія», що входять до циклу обов'язкових (нормативних) дисциплін ОП.

Вивчення дисципліни дозволить опанувати дисципліну «Психологія безпеки особистості», яка належить до навчальних дисциплін за вибором.

3. Зміст навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні (семінарські)	СР
1	2	3	4	5
Тема 1. Сприйняття життєвого середовища	8	2	2	4
Тема 2. Навколишній простір як система	8	2	2	4
Тема 3. Навколишнє середовище і міжособистісні відносини	8	2	-	6
Тема 4. Територіальна поведінка людини	8	-	2	6
Тема 5. Житлове середовище і взаємовідносини між сусідами	8	-	-	8
Тема 6. Умовно невербальні сигнали в навколишньому середовищі	6	-	2	4
Тема 7. Психологія гендерних відмінностей	8	1	-	7
Тема 8. Психологічні складові якості життя	6	2	1	3
Всього годин	60	9	9	42

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацювати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1. Базова література

1. Божко Ю. Мотиваційно-когнітивні кореляти психологічної суверенності особистості програміста: дис. ... канд. психол. н.: 19.00.01. Київ, 2017. 252 с.
2. Вірна Ж. П., Коширець В. В. Структурно-функціональна організація особистісного простору студентської молоді. Психологічні перспективи, 2014. № 23. С. 39–54.
3. Гаврилук І. Емпірична експлікація суверенності психологічного простору в показниках соціального самоконтролю особистості. Психологічні перспективи, Вип. 33, 2019, С. 10–23. DOI: <https://doi.org/10.29038/2227-1376-2019-33-49-65>.
4. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. К.: Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/4631/1/I_Kovalynska_NC_GI.pdf
5. Косенко Д., Наконечна Г., Седоченко А. Новий освітній простір. Мотивуючий простір. Інформаційний посібник, 2019. Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/407/NOP_Motivuyuchiy-prostir.pdf
6. Психологія життєвого середовища: комплекс навчально-методичного забезпечення для підготовки аспірантів за спеціальністю 053 «Психологія» Укл.: Ложкін Г.В., Блохіна І.О. К. : НТУУ «КПІ імені Ігоря Сікорського», 2016. 28 с. Режим доступу: http://psy.kpi.ua/wp-content/uploads/2017/02/Psyhologiya_jittevogo_seredovisha-1.pdf
7. Соціально-психологічні засади становлення екологічно орієнтованого способу життя особистості: монографія / за ред. Ю.М. Швалба. К.: Педагогічна думка, 2015. 216 с. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lep/>

4.2. Допоміжна література:

1. Буланов В.А. Феномен якості життя та його зв'язок з салютогенетичною парадигмою особистості. Вісник Одеського національного університету. Серія : Психологія. 2015. Т. 20. Вип. 3(1). С. 14-21.
2. Волинчук О.В. взаємозв'язок емпатії та суверенності психологічного простору студентів. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2021. №4. С. 87-92. DOI <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2021.4.17>

3. Загальна теорія здоров'я та здоров'язбереження : колективна монографія / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків: Вид. Рожко С. Г., 2017. 488 с. Режим доступу: http://hnpu.edu.ua/sites/default/files/files/Kaf_zdor_ta_korr_os/Zagalna_teorija_zdorovia_i_zdorviazberegennja.pdf
4. Карелін П. А. Досвід розроблення опитувальника «Конфігурування психологічних меж особистості» [Електронний ресурс]. Psychological Prospects. 2017. Issue 29. P. 92-104. Режим доступу: <http://psychopropects.eenu.edu.ua/index.php/psychopropects/issue/view/10>
5. Кірсанова С. С. Формування готовності студентської молоді до міжособистісної взаємодії в полікультурному середовищі педагогічного університету. Дис. ... канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.07 – «Теорія та методика виховання». Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Мелітополь, 2021. 314 с. Режим доступу: https://npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/%D0%9A_26.053.09/Kirsanova.pdf
6. Ложкін Г.В., Васильченко-Держушко К.А. Благополуччя особистості в системі психологічного знання. Габітус. Науковий журнал з соціології та психології. Випуск 24. Т. 2. 2021. С. 50-54. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.2.9>

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

№ з/п	Назва теми лекції та перелік основних питань (завдання на СР)
1.	<p>Тема 1. Сприйняття життєвого середовища (2 год.)</p> <p>Особливості сприймання навколишнього середовища людиною. Просторовий досвід. Поняття емоційної ідентифікації з елементами навколишнього середовища. Ментальні карти. Підхід У. Іттельсона до аналізу взаємодії людини з навколишнім середовищем.</p> <p>Урбанізоване середовище і сприйняття. «Модель лінз» Е. Брунсвіка. Застосування ідей Е. Брунсвіка для вирішення практичних завдань, пов'язаних із сприйманням людиною навколишнього середовища. Аналіз ділянки навколишнього середовища з позиції теорії Е. Брунсвіка.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити особливості сприймання навколишнього середовища людиною. 2. Охарактеризувати поняття емоційної ідентифікації з елементами навколишнього середовища. 3. Розкрити роль смислової наповненості навколишнього середовища для людини. 4. Розкрити сутність екологічного підходу у моделі Д. Гібсона. 5. Розкрийте зміст поняття «екологічна валідність».
2.	<p>Тема 2. Навколишній простір як система (2 год.)</p> <p>Специфіка психологічного розуміння навколишнього середовища. Види навколишнього середовища. Підходи до класифікації видів середовища Г.М. Андреевої, Т.М. Дрідзе.</p> <p>Перенасичене середовище. Стресовий вплив навколишнього середовища. Теорії Г. Зіммеля і Д. Міллера. Організація простору і поведінки.</p> <p>Поняття просторової поведінки. Типи просторових зон за Е. Холлом: інтимна, власне особиста, соціально-консультативна та публічна. Вторгнення в особистісний простір людини. Опанування дитиною навколишнього простору. Феномен психологічного простору. Територіальність. Класифікація типів територій І. Альтмана (первинні, вторинні, суспільні). Маркування і персоналізація простору.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити специфічні особливості психологічного розуміння навколишнього середовища. 2. Охарактеризувати види навколишнього середовища. 3. Проаналізувати підходи до класифікації видів середовища. 4. Розкрити зміст поняття «просторова поведінка».

	5. Охарактеризувати феномен психологічного простору.
3.	<p>Тема 3. Навколишнє середовище і міжособистісні відносини (2 год.) Соціальна взаємодія в середовищі проживання людини. Встановлення контактів. Знайомі і незнайомі. Дистанція взаємодії. Тиск середовища та норми поведінки. Приватність. Типологія приватності А. Вестіна: самотність, близькість, анонімність, скритність. Краудінг. Вплив краудінга на стан і поведінку людини.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати специфічні особливості соціальної взаємодії в середовищі проживання людини. 2. Визначити значення дистанції взаємодії. 3. Розкрити зміст поняття «приватність» 4. Охарактеризувати типологію приватності А. Вестіна. 5. Визначити вплив краудінга на стан і поведінку людини.
4.	<p>Тема 7. Психологія гендерних відмінностей (1 год.) Концептуальна сутність понять «стать» і «гендер». Механізми і джерела соціального конструювання гендеру. Парадигми і моделі вивчення фемінності / маскулінності. Біполярна модель маскулінності / фемінності. Ортогональна модель маскулінності / фемінності. Неортогональної модель маскулінності / фемінності. Теорія гендерної схеми.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «стать». 2. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «гендер». 3. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «фемінність» 4. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «маскулінність».
5.	<p>Тема 8. Психологічні складові якості життя (2 год.) Поняття «якість життя». Концепція якості життя. Психологічні критерії якості життя. Психологічний потенціал населення. Оцінка соціального самопочуття. Система психологічних показників якості життя: благополуччя, самореалізація, задоволеність, особистісна безпека.</p> <p>Завдання на СР:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрити зміст поняття «якість життя». 2. Охарактеризувати психологічні критерії якості життя. 3. Охарактеризувати концепцію якості життя. 4. Проаналізувати психологічні показники якості життя: <ul style="list-style-type: none"> - благополуччя, - самореалізація, - задоволеність, - особистісна безпека.

Семінарські (практичні) заняття

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять, сформувані у аспірантів:

- уміння працювати з психологічною літературою, готувати виступи, формулювати та відстоювати свою позицію, брати активну участь у дискусії;
- проводити критичний аналіз, оцінку і синтез соціально-психологічних явищ;
- уміння аналізувати побудову діяльності на основі екологічного підходу до середовища і людини;
- уміння аналізувати вплив просторового середовища (природнього і штучного) на психіку людини;
- досвід володіння активними прийомами управління дискусією.

№ з/п	Назва теми заняття та перелік основних питань (перелік дидактичного забезпечення, питання для поточного контролю та завдання на СР)
1.	<p>Тема 1. Сприйняття життєвого середовища (2 год.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте підхід до аналізу структури середовища людини Н. Ф. Реймерса.

	<p>2. Охарактеризуйте екологічні фактори (абіотичні, біотичні, антропогенні), до дії яких людина змушена пристосовуватися.</p> <p>3. Розкрийте суть моделі лінз Е.Брунсіка.</p> <p>4. Розкрийте сутність екологічного підходу у моделі Д. Гібсона.</p> <p>5. Розкрийте зміст поняття «екологічна валідність».</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1.Охарактеризувати поняття емоційної ідентифікації з елементами навколишнього середовища.</p> <p>2. Розкрити роль смислової наповненості навколишнього середовища для людини.</p>
2.	<p>Тема 2. Навколишній простір як система (2 год.)</p> <p>1.Визначте особливості психологічного розуміння навколишнього середовища.</p> <p>2.Охарактеризуйте підхід до класифікації видів середовища Г.М. Андрєєвої.</p> <p>3. Охарактеризуйте підхід до класифікації видів середовища Т.М. Дрідзе.</p> <p>4. Розкрийте особливості стресового впливу навколишнього середовища.</p> <p>5. Охарактеризуйте теорії Г. Зімеля і Д. Міллера.</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1.Охарактеризувати типи просторових зон за Е. Холлом.</p> <p>2.Проаналізувати наслідки вторгнення в особистісний простір людини.</p> <p>3. Охарактеризувати типи територій за І. Альтманом.</p>
3.	<p>Тема 4. Територіальна поведінка людини (2 год.)</p> <p>1. Розкрийте зміст поняття «просторова зона».</p> <p>2. Проаналізуйте основні типи просторових зон.</p> <p>3. Охарактеризуйте явище територіальності.</p> <p>4.Охарактеризуйте основні підходи до територіального структурування простору.</p> <p>5. Розкрийте зміст поняття «психологічний простір».</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1. Порівняти складові активності людини на природних і антропогенних територіях.</p> <p>2. Проаналізувати поняття «особистий простір».</p> <p>3. Охарактеризувати прийоми фіксації особистої території.</p>
4.	<p>Тема 6. Умовно невербальні сигнали в навколишньому середовищі (2 год.)</p> <p>1.Проаналізуйте основні засоби обробки невербальної інформації.</p> <p>2.Охарактеризуйте нюх як засіб обробки невербальної інформації.</p> <p>3.Охарактеризуйте теорію запаху Бека та Майлса.</p> <p>4.Охарактеризуйте теорію запаху Дж. Еймюра .</p> <p>5.Охарактеризуйте теорію запаху Р. Райт.</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1.Порівняйте теорії запаху. Виділіть спільні та відмінні положення.</p> <p>2.Охарактеризувати значення нюху в сприйманні оточуючого середовища.</p>
5.	<p>Тема 8. Психологічні складові якості життя (1 год.)</p> <p>1.Розкрийте зміст поняття «якість життя».</p> <p>2. Охарактеризуйте психологічні критерії якості життя.</p> <p>3. Охарактеризуйте критерії оцінки соціального самопочуття.</p> <p>Завдання на СР:</p> <p>1. Проаналізувати психологічні показники якості життя:</p> <ul style="list-style-type: none"> - благополуччя, - самореалізація, - задоволеність, - особистісна безпека.

6. Самостійна робота здобувача вищої освіти

Аспіранти самостійно опрацьовують питання:

Тема 5. Житлове середовище і взаємовідносини між сусідами

Визначення житлового середовища, житла. Підхід Г.А. Ковальова до аналізу освітнього середовища: фізичне оточення, людські чинники, програма навчання. Сусідське спілкування в

контексті міста. Специфіка сусідських взаємовідносин. Сусідські взаємовідносини і мікросередовище. Типологія сусідства. Регуляція сусідських контактів.

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Психологія життєвого середовища», аспіранти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом підготовки реферату. Метою написання реферату є підтвердження рівня опанування аспірантами основних положень з обраної тематики, демонстрація знання відповідної літератури, вміння аналізувати матеріал, робити узагальнення та самостійні висновки.

Робота над рефератом передбачає поглиблене вивчення обраної психологічної проблеми, сучасної наукової літератури, а також оволодіння навичками логічного аналізу та узагальнення матеріалу, його системного викладу. Тема реферату обирається аспірантом самостійно впродовж двох тижнів з початку семестру, виходячи із запропонованого переліку. Окрім запропонованих, аспіранти можуть самостійно обирати тему реферату, обов'язково погоджуючи її з викладачем. У навчальній групі теми рефератів не повинні повторюватись. Орієнтовна тематика рефератів та вимоги до змісту та оформлення містяться у Додатку 1.

Аспіранти подають реферат на кафедру психології та педагогіки за два тижні до заліку.

Відвідуваність і виконання завдань

Відвідування лекційних занять не оцінюється, але є бажаним, оскільки навчальний матеріал викладається в доступній формі та є можливість обговорення дискусійних питань і уточнення незрозумілих моментів. Для здобувачів вищої освіти, які бажають продемонструвати відмінні результати навчання, активна робота на лекційних заняттях вкрай необхідна. Однак відпрацьовувати пропущені лекції непотрібно.

Активна участь аспіранта на семінарських заняттях є обов'язковою. Рейтинг аспіранта значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях. Кожне пропущене семінарське заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг аспіранта з дисципліни. У разі пропуску семінарського заняття обов'язково повинні бути вивчені теми, а також виконані всі завдання. Контроль знань (розуміння) аспірантом пропущених тем (виконання завдань) відбуватиметься під час спілкування з викладачем за графіком консультацій, доступним на сайті кафедри психології і педагогіки. Аспірант, який виконає відповідні завдання (відповідь на питання) отримуватиме відповідні бали до рейтингу залежно від якості відповідей (виконання завдання).

Аспірант на семінарському занятті може використовувати підготовлені ним письмові нотатки з питань теми заняття (або передбачених завданням), однак висловлювати позицію, читаючи з аркуша паперу не варто.

Форми роботи

Лекції, семінарські заняття. Тематика лекцій висвітлена у робочій програмі (силабусі) дисципліни. Вітаються питання від аспірантів до викладача під час лекції. Допускається і вітається діалог між аспірантами і викладачем на лекції. На семінарських заняттях аспіранти фокусують свою увагу на аналізі соціально-психологічних явищ у суспільстві та оволодівають активними прийомами управління дискусією.

Політика університету

Академічна доброчесність

Основні види академічної відповідальності встановлені Законом України «Про освіту». Згідно із частиною 6 статті 42 до основних видів академічної відповідальності здобувачів освіти належать: повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо); повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти; позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати за навчання.

Політику, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності містять такі регламентуючі документи КПІ ім. Ігоря Сікорського, оприлюднені на сайті Університету: Кодекс честі КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://kpi.ua/files/honorcode.pdf>, Положення про систему запобігання академічному плагиату <https://rb.gy/agihij>, а також нормативно-правові документи, офіційні рекомендації, накази та розпорядження, соціологічні дослідження КПІ ім. Ігоря Сікорського, методичні матеріали, освітні курси <https://kpi.ua/academic-integrity>.

Серед технологічних рішень у рамках протидії порушенням академічної доброчесності в рамках вивчення курсу «Психологія життєвого середовища» можна відзначити: перевірку підготовленого реферату на плагиат. Перевірка здійснюється в Системі виявлення збігів/ідентичності/схожості тексту від [компанії Юнічек](#). У разі виявлення академічного плагиату у роботах працівників та здобувачів вищої освіти Університету автори несуть відповідальність відповідно до чинного законодавства, у тому числі, передбачених [Законом України про освіту](#).

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>, а також у Положенні про комісію з питань етики та академічної чесності НТУУ «КПІ» https://data.kpi.ua/sites/default/files/files/2015_1-140a1.pdf

Вирішення конфліктних ситуацій

Процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів регулюються Положенням про вирішення конфліктних ситуацій в КПІ ім. Ігоря Сікорського https://osvita.kpi.ua/2020_7-170.

У випадку не згоди аспіранта з оцінкою за результатами контрольного заходу, він має право подати апеляцію у день оголошення результатів відповідного контролю на ім'я декана факультету/директора інституту за процедурою визначеною Положенням про апеляції в КПІ в КПІ ім. Ігоря Сікорського <https://osvita.kpi.ua/node/182>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, реферат.

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силябусу.

Семестровий контроль: залік.

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг аспіранта з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) роботу на семінарських (практичних) заняттях (відповіді, вирішення завдань і доповнення відповідей інших аспірантів у процесі дискусії);
- 2) виконання реферату (індивідуального завдання);

1. Робота на семінарських (практичних) заняттях:

Максимальна кількість балів складає 54 (максимальна кількість балів на 1 занятті – 12):

активна участь у проведенні заняття; надання повної і аргументованої, логічно викладеної доповіді, відповіді, висловлення власної позиції з дискусійних питань або повністю правильне вирішення завдань з відповідним обґрунтуванням, у поєднанні зі слухними доповненнями відповідей інших аспірантів у процесі дискусії	9-12
активна участь у проведенні заняття; надання правильних відповідей або правильне вирішення завдань з незначними неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді чи обґрунтування при вирішенні задачі	5-8
участь у проведенні заняття; надання частково правильних відповідей або правильне вирішення завдань з неточностями, порушеннями логіки викладення відповіді	1-4
надання відповідей з чисельними значними похибками або вирішення задачі з грубими помилками, вирішення задачі без обґрунтування	0

Аспірант отримує найвищий рейтинг, якщо він бере активну участь у проведених семінарських (практичних) заняттях, переважно надає повні та аргументовані відповіді, логічно їх викладає, висловлює власну позицію з дискусійних питань. Пропущені заняття, неточності, неповнота, помилки у відповідях спричиняють зниження рейтингу аспіранта. Викладач оцінює роботу аспіранта на кожному семінарському занятті і виставляє оцінки в кампусі, в рубриці «Поточний контроль» після проведення семінарського заняття.

2. Виконання індивідуального завдання (реферату) (максимальна кількість балів складає 46):

тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, є аналітичні висновки аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	40-46
тема реферату актуальна, план та зміст реферату системно розкривають обрану тему, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел але немає аналітичних висновків аспіранта	30-39
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не достатньо розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано достатня кількість нормативних та наукових джерел	20-29
тема реферату актуальна, але план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату використано недостатня кількість нормативних та наукових джерел	10-19
тема реферату неактуальна, план та зміст реферату не розкривають обрану тему, немає аналітичних висновків аспіранта, при підготовці реферату не використано актуальні нормативні та наукові джерела	1-9
реферат не зараховано (не виконано)	0

Умови допуску до семестрового контролю:

Аспіранти, які не виконали всіх передбачених силабусом дисципліни завдань не допускаються до заліку.

Семестровий контроль:

Аспіранти, які набрали протягом семестру **60 і більше балів** мають можливості:

а) отримати залікову оцінку (залік) відповідно до набраного рейтингу (рейтингові бали переводяться до оцінки згідно із таблицею та заносяться до відомості семестрового контролю);

б) виконати залікову контрольну роботу з метою підвищення оцінки (при цьому попередній рейтинг аспіранта з дисципліни скасовується і він отримує оцінку тільки за результатами залікової контрольної роботи).

Залікова контрольна робота (ЗКР) складається із 50 тестових завдань, що відображають зміст всієї дисципліни. ЗКР проводиться за допомогою гугл-тестів, доступ до ЗКР надається аспірантам лише під час проведення заліку.

тестове завдання виконане правильно (кожне з 50)	2
тестове завдання виконане неправильно (кожне з 50)	0

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

Кількість балів	Оцінка
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)

Рекомендації аспірантам

При вивченні дисципліни «Психологія життєвого середовища» аспірант має користуватися, в першу чергу, літературою, яка визначена в основному списку і є у фондах науково-технічної бібліотеки імені Г.С. Денисенка. Додатковим джерелом інформації мають бути конспекти лекцій. Для виконання індивідуальних завдань аспірантам рекомендовано користуватись вільним і безкоштовним доступом до комп'ютерної техніки, мережі Інтернет, фондів Науково-технічної бібліотеки ім. Г. І. Денисенка, інформаційних і електронних ресурсів, міжнародних наукометричних баз даних, передплачених і вільнодоступних видань.

Зміст дисципліни реалізується через опанування трьох блоків: теоретичного, практичного та блоку самостійної роботи. Опанування теоретичного блоку здійснюється в процесі роботи на лекціях та опрацювання літератури. На семінарських заняттях відпрацьовуються конкретні вміння та навички аналізу психологічного аспекту життєвого середовища, формуються комунікативні здібності, вміння аргументувати та відстоювати власну точку зору.

Опанування дисципліни «Психологія життєвого середовища» передбачає комплексний підхід при виборі форм та методів навчання. Суть такого підходу полягає в поєднанні лекційних занять та різноманітних форм самостійної роботи, в тому числі: робота на семінарському занятті; підготовка доповідей та виступів з доповідями на семінарах.

Семінарське заняття дає можливість виявити рівень підготовки до нього (виступ, участь в дискусії, висловлення власної думки). Критеріями оцінювання виконання завдань семінарського заняття є: логічна послідовність відповіді; повнота розкриття кожного питання; аналітичність міркувань у відповіді; посилання на джерела; обґрунтованість особистих висновків. У процесі роботи з літературою та конспектування важливо записувати бібліографічні відомості джерела та номери сторінок, з яких були запозичені думки для подальшого оформлення посилань на джерела. Підготовлені раніше матеріали обробляють, включають в роботу власний аналіз.

Позааудиторні заняття

Можлива участь аспірантів у неформальних гуртках, зокрема у відкритій групі PhD-інкубатор <https://www.facebook.com/groups/2735550373369832/>

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відео-конференцій та освітньої платформи для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено доцентом, к. психол. н., доцентом кафедри психології та педагогіки Блохіною Іриною Олександрівною

Ухвалено кафедрою психології та педагогіки (протокол № 12 від 18.05.2022 р.).

Погоджено методичною комісією факультету соціології і права (протокол № 1 від 31.08.2022 р.).

Орієнтовна тематика для рефератів

1. Особливості сприйняття урбанізованого середовища.
2. Навколишнє середовище як джерело інформації.
3. Організація простору і поведінки.
4. Встановлення контактів в навколишньому середовищі.
5. Психологія активності людини на антропогенній території.
6. Фіксація особистого простору.
7. Специфіка сусідських взаємовідносин.
8. Регуляція сусідських контактів.
9. Психологічна інтерпретація сигналів навколишнього середовища.
10. Механізми соціального конструювання гендера.
11. Психологічні критерії якості життя.
12. Житлове середовище і витoki конфліктів.
13. Психологічна дистанція взаємодії.
14. Психологічні компоненти безпеки в навколишньому середовищі.
15. Психологія довіри/недовіри в міжособистісних відносинах.

Вимоги до написання реферату

Обсяг реферату має складати – 1 друкований аркуш (24 сторінки). До загального обсягу роботи не входять додатки, глосарій, список використаних джерел, таблиці та рисунки, які повністю займають площу сторінки. Але всі сторінки зазначених елементів підлягають суцільній нумерації. У тексті обов'язково повинні бути посилання на літературу та інші джерела, що використовувалися при підготовці реферату.

Текст реферативної роботи викладається державною мовою на стандартних аркушах формату А-4 (210 x 297).

Робота друкується шрифтом Times New Roman, 14 кеглем; вирівнювання – «За шириною»; міжрядковий інтервал «Полуторний» (1,5 Lines); абзацний відступ – п'ять знаків (1,25 см); верхнє і нижнє поле – 2 см., ліве – 3 см, праве – 1 см. Абзацний відступ має бути однаковим у всьому тексті і дорівнювати п'яти знакам (1,25 см).

Розділи та підрозділи мають містити заголовки, які належить точно відтворювати у змісті. Заголовки розділів, зазвичай, розміщують посередині рядка. Назви розділів друкують великими літерами без розділових знаків у кінці, без підкреслень. Заголовки розділів слід починати з належного відступу.

Нумерація сторінок має бути наскрізною. Порядковий номер сторінки позначають арабською цифрою і проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки чи рисок. Титульний аркуш включається до загальної нумерації сторінок письмової роботи, але номер сторінки на титульному аркуші, зазвичай, не проставляють. Розділи слід нумерувати також арабськими цифрами.

При використанні літературних джерел в тексті письмової роботи можуть бути два варіанти посилань на них. Перший – це посторінкові посилання (виноски): коли на сторінці цитується джерело, то внизу цієї сторінки під основним текстом наводиться бібліографічний опис літературного джерела і вказується сторінка. Другий – коли в разі посилання на літературне джерело у квадратних дужках вказується його порядковий номер у списку літератури та конкретна сторінка, наводиться цитата, точні цифри, дані.

Ілюстративний матеріал – малюнки, графіки, схеми тощо слід розміщувати безпосередньо після першого посилання на нього в тексті. Якщо графік, схема, таблиця не поміщається на сторінці, де є посилання, їх подають на наступній сторінці. На кожний ілюстративний матеріал мають бути посилання в тексті. Максимальна кількість балів за реферат складає 46 балів.

Кожний реферат оцінюється, виходячи з аналізу сукупності таких критеріїв:

1. Актуальність теми.
2. План та зміст реферату має системно розкривати обрану тему.
3. Особистий внесок оцінюється із наявності власних аналітичних висновків.
4. Використані джерела, тобто наявність достатньої кількості сучасних нормативних і наукових джерел.

Орієнтовний перелік питань до залікової контрольної роботи

1. Розкрити особливості сприймання навколишнього середовища людиною.
2. Охарактеризувати поняття емоційної ідентифікації з елементами навколишнього середовища.
3. Розкрити роль смислової наповненості навколишнього середовища для людини.
4. Розкрити сутність екологічного підходу у моделі Д. Гібсона.
5. Розкрити зміст поняття «екологічна валідність».
6. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «стать».
7. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «гендер».
8. Проаналізувати основні гендерні психологічні дослідження.
9. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «фемінність».
10. Охарактеризувати основні підходи до визначення поняття «маскулінність».
11. Розкрити теоретичні моделі вивчення стресів.
12. Охарактеризувати стадії стресу за Г.Сельє.
13. Розкрити зміст поняття «просторова зона».
14. Проаналізувати основні типи просторових зон.
15. Охарактеризувати явище територіальності.
16. Охарактеризувати основні підходи до територіального структурування простору.
17. Розкрити зміст поняття «психологічний простір».
18. Порівняти складові активності людини на природних і антропогенних територіях.
19. Проаналізувати поняття «особистий простір».
20. Проаналізувати основні засоби обробки невербальної інформації.
21. Охарактеризувати нюх як засіб обробки невербальної інформації.
22. Охарактеризувати теорію запаху Бека та Майлса.
23. Охарактеризувати теорію запаху Дж. Еймюра .
24. Охарактеризувати теорію запаху Р. Райт.
25. Порівняти теорії запаху. Виділіть спільні та відмінні положення.
26. Охарактеризувати значення нюху в сприйманні оточуючого середовища.
27. Охарактеризувати специфіку психологічного розуміння навколишнього середовища.
28. Визначити та охарактеризувати види навколишнього середовища.
29. Проаналізувати та порівняти підходи до класифікації видів середовища Г.М. Андрєєвої, Т.М. Дрідзе.
30. Розкрити зміст поняття «просторова поведінка».
31. Охарактеризувати типи просторових зон за Е. Холлом.
32. Розкрити зміст феномену психологічного простору.
33. Охарактеризувати класифікацію типів територій І. Альтмана.
34. Виділити психологічні особливості соціальної взаємодії в середовищі проживання людини.
35. Навести типологію приватності А. Вестіна.
36. Розкрити зміст поняття «краудінг».
37. Охарактеризувати вплив краудінга на стан і поведінку людини.
38. Розкрити зміст понять «житлове середовище», «житло».
39. Проаналізувати підхід Г.А. Ковальова до аналізу освітнього середовища: фізичне оточення, людські чинники, програма навчання.
40. Охарактеризувати специфіку сусідських взаємовідносин.
41. Охарактеризувати психологічні особливості сусідських взаємовідносин.
42. Навести типологію сусідства. Регуляція сусідських контактів.
43. Охарактеризувати поняття «якість життя».
44. Проаналізувати концепцію якості життя.
45. Визначити психологічні критерії якості життя.
46. Проаналізувати психологічний потенціал населення.
47. Виділити критерії оцінки соціального самопочуття.
48. Схарактеризувати систему психологічних показників якості життя.
49. Охарактеризувати поняття «екологічна свідомість».
50. Порівняти зміст понять «простір» та «середовище».